

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

**A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ UZUN TEZİ
KATEGORİ 1**

GÜNEŞ KOKULU YAŞAMLAR

SÖZCÜK SAYISI: 3642

ARAŞTIRMA SORUSU: Haydar Ergülen' in "Sen Güneş Kokuyorsun Daha" adlı yapıtında aile içi ilişkilerin ve aile yapısının bireyin yaşam algısına etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
2. GELİŞME	5
2.1 AİLE İÇİ İLİŞKİLERİN BİREYİN YAŞAM ALGISINA OLUMLU ETKİLERİ	5
2.1.1. Umut Etme	6
2.1.2. Yaşam Mücadelesi	8
2.2 AİLE İÇİ İLİŞKİLERİN BİREYİN YAŞAM ALGISINA OLUMSUZ ETKİLERİ	10
2.2.1. Mutsuzluk	11
2.2.2. Yılgınlık	13
2.2.3. Yalnızlık	15
3.SONUÇ	17
4. KAYNAKÇA	22

I.GİRİŞ

Toplumun en küçük yapı taşı olan aile olgusu bireyin yaşamı ele alışını derinden etkilemektedir. Bu aile olgusunun içerisinde aile içi ilişkiler ve ailedeki sorumluluklar büyük rol oynamaktadır. Aile dediğimiz yapılanmanın altında uzam, hayat standartları, eğitim seviyeleri, maddi olanaklar gibi faktörler ailenin verebileceklerini ve katabileceklerini belirlemekte önemli rol oynamaktadır. Füzûzan' ın Parasız Yatılı adlı romanında bulunan hikayelerin şiire dökülmüş hallerinden oluşan Haydar Ergülen' in "Sen Güneş Kokuyorsun Daha" adlı yapıtındaki "Parasız Yatılı" bölümünü oluşturan şiirlerde de aile yapılarının kişilerin iç dünyalarına etkileri ele alınmıştır. Olaylardan çok kişilerin ruh hallerine ve içlerinde buldukları his ve duygulara yoğunlaşan şiirlerde şiir kişilerin en büyük sıkıntı ve engellerine vurgulama yapılmıştır. Kişilerin yaşadıkları sonucunda içinde buldukları duygular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki gruba ayrılabilir.

Tezin birinci bölümünde, aile yapısının ve aile içi ilişkilerin birey üzerindeki olumlu etkilerine odaklanılacaktır. Araştırmada bireyin içinde bulunduğu koşullar sebebiyle oluşan umut etme duygusu, mücadele etme ve zorluklara karşı göğüs gererek yaşama tutunma içgüdüleri işlenmiştir. Olumlu sonuçlar ele alınırken umut etme kavramı altında Sabah Eskimişliğin, İskele Parklarında ve Edirne' nin Köprüleri şiirlerinden yardım alınacaktır.. Olumlu sonuçların diğer bölümü olan mücadele etme kavramında ise Sabah Eskimişliğin, Yaz Geldi ve Parasız Yatılı şiirleri kullanılacaktır. Tezin ilerleyen ikinci bölümünde ise, kişilerin içinde bulunduğu koşulların sebep olduğu olumsuz sonuçlar ele alınacaktır. Bu bölümde olumsuz sonuçlar olarak mutsuzluk, yılmışlık ve yalnızlık halleri bireylerin iç dünyasına ışık tutmada yardımcı olmuştur. Mutsuzluk duygusu ele alınırken

Münip Bey' in Günlüğü, Taşralı ve Su Ustası Miraç şiirleri kullanılmıştır. Yılmışlık kavramı üzerinde durmak için ise Özgürlük Atları ve Sabah Eskimişliğin şiirlerinden destek alınacaktır. İskele Parklarında, Haraç ve Pişano Çalabilmek şiirleri ise yalnızlık kavramının açıklanması ve bağdaştırılması amacıyla tezde yer almaktadır. Tezin ilerleyen ve son bölümünde ise bireylerin içlerinde buldukları durumlardan dolayı oluşan sonuçlar genellemeler kullanılarak özetlenmiş ve bir araya getirilecektir.

Tezin amacı toplumsal faktörlerin ve dış dünyanın bireyin iç dünyasında neden olduğu değişimleri aile yapılanmasını kullanarak incelemektir. Bu tez bireylerin iç dünyalarındaki olumlu ve olumsuz düşünceleri oluşturan ailesel faktörlere ışık tutma konusunda yardımcı olmaya çalışmaktadır. Tezin cevaplamaya çalıştığı başlıca sorular ise bu olumlu ve olumsuz etkilerin neler olduğu yönündedir. Bu tezi seçmemin sebebi Füzûzan' ın Parasız Yatılı yapıtından yola çıkılarak aynı öykülerin şiirleştirilmesi dikkatimi çekti. Ayrıca kitap üzerine herhangi bir çalışma bulamadığımdan bu çalışmayı yapmak istedim..

2. GELİŞME

2. 1. AİLE İÇİ İLİŞKİLERİN BİREYİN YAŞAM ALGISINA OLUMLU ETKİLERİ

Aile içi ilişkileri, bu ilişkilerdeki roller ve etkileşimler bireylerin yaşamı ele alışını da beraberinde etkilemektedir. Herhangi bir bireyin yokluğu ya da eksik hissedilmesi de bireylerde farklı tepkilere yol açmaktadır. Yapıttaki tüm ailelerde eksik figürler söz konusudur. Ağırlıklı erkek figürün yoksunluğunu işleyen yapıt, bir bireyin yokluğunda aile bütünlüğünün ve rol dağılımının nasıl değiştiğine odaklanmaktadır. Değişen rol dağılımı ve sorumluluklar birlikte farklı duygular ve durumlar doğurmakla beraber bireylerin iç ve

dış dünyalarındaki değişimi açığa vurmaktadır. Dünya genelindeki aile yapılarında ön plana çıkan rol erkeğe aittir. Bu sırf aile yapılarında değil aynı zamanda mesleki hayatta ve toplum yaşamında da rol oynar. Yapıttaki şiirlerde baba figüründen bahsedilmemesinin yanında *Parasız Yatılı* ve *İskele Parklarında* şiirlerinde görüldüğü gibi erkeğin yokluğunun özellikle üstünde durulmuştur.

Şiirlerdeki değişen duyguların bir bölümü olumludur ve bireylerin yaşama karşı inancını beslemektedir. Farklı koşullar altında bulunan bireyler bu koşullara uyum sağladıklarında mücadele etmeyi, umut etmeyi ve savaşmayı da beraberinde öğrenmektedir.

2.1.1.Umut Etme

Haydar Ergülen' in *Sen Güneş Kokuyorsun Daha* adlı yapıtında "Umut Etme" kavramı daha çok erkek figürün bulunmadığı şiirlerde işlenmiştir. Algıya bakıldığında erkek; kadına saygı, para, ve statü katmaktadır. Yapıtta ele alınan *Sabah Eskimişliğin* şiirinde erkeğin yokluğu ailedeki ekonomik dengenin sağlanamamasına yol açmış ve yoksulluğa sebep olmuştur. Anne ve kızın yoksulluğunu anlatan şiirde, yoksulların daha iyi bir hayatı aradıklarından söz edilir.

"Yoksullar için de bir mutluluk vardır:

Mutluluğun yarısı baştan kayıptır,

hep, varsa diye diye diye diye diye

kalan yarısı aranır!" (Ergülen, 62)

Şiirdeki dizelerde tekrarlanan “diye” sözcüğü bu sorunun hayat boyu devamlılığını vurgulamaktadır. Yarısı baştan kayıp olarak nitelense de yoksulların hala mutluluğun diğer yarısı için umut etmesi ve bulmak için uğraşması çok da eminlik belirtmeyen “varsa” kelimesi üzerinden işlenmiştir. Varsa kelimesi kullanılarak kesinliğinden emin olunmayan mutluluk kavramının gerçekten varolduğunu ümit ederek onu arama kaygısı taşıma vurgulanmaktadır. Şiire bütün olarak bakıldığında şiir ne kadar olumsuz sözcüklerle donatılmış olsa da pozitif bir tutumun varlığı söz konusudur. Yoksulluğun getirdiği yalnızlık ve çaresizlik durumlarının betimlendiği şiirde, çocuk yakarışları hala ümit olduğuna dair bir ihtimal göstermektedir.

Yapıttaki başka bir şiir olan *İskele Parklarında* şiiri anne ve kızın yaşadığı maddi zorlukları neden olan baba figürünün yokluğunu tekrar tekrar gösterilerek anlatılmaktadır. Şiirde anne ve kızın yürüyüşü “el ele” şeklinde betimlenmiştir.

“Yoksulluk azalır mı

el ele tutuşunca” (Ergülen, 74)

Bu betimleme aslında ikilinin yoksulluk yükünü beraber yüklendiklerini göstermektedir, el ele kavramı destek olmayı ve beraberliği simgelemektedir. Aynı zamanda maddi yetersizliklerin birbirlerine destek olarak azalamayacağını sorgulamaktadır. Şiir olumsuz koşullardan yola çıkarsa da anne ve kız arasında zorluklara beraber göğüs germe düşüncesini beslemektedir. Kız annesine pastırma yazının anlamını sorduğunda anne figürünün “sevinçle” bunun yazın çok olması anlamına geldiğini söylemesi ise hala ilerideki yıllar ve gelecek zamandan yana umudunu kesmediğini göz önüne sunmaktadır. Sevinmek kavramı şiirde kendini iki göstermiştir: pastırma yazı sorusu ve çocuğun

köpüklere sevinmesi. İki durumdan da iki farklı karakterin etkilenmesi ikisinin de kendi içerisinde hala sevinç duygusunu barındırdığını ve içlerinde kalan pozitifliği vurgulamaktadır. Annenin pastırma yazına sevinmesi kışın çok zorlamayacağı olurken çocuk figürün köpüklerin suya dökülmesinden sevinç duyması onun hayatın zorluklarıyla savaşıma kaygısının annesininki kadar oturmadığını göstermektedir.

Edirne' nin Köprüleri şiiri aile yapılarından ve figür eksikliklerinin yol açtıklarından farklı olarak göçmen toplumdaki umut algısına odaklanmıştır. Şiir, göçmenlerin göç etmesini ve umut etmesini beraber işlemiştir.

“Umuda göç edilir umutsuzluğa değil

yoksa niye göçmen olur kişi

umudu olmasa niye göçer

güneşi olmazsa yanında

sanki arkadaşlığın gümüş yılında

birbirlerini kutlayan iki arkadaşır

güneşle göçmen

göçmenle güneşi”

(Ergülen, 76)

Güneş motifi göçmenlerle birbirlerini kutlayan iki arkadaş olarak betimlenmiştir. Göçmenlerin her gün yüzlerinde, yanlarında, içlerinde güneşin olduğu dile getirilerek umut kavramına değinilmiştir. Göç edilen yerin umuda doğru olduğu söylendikten sonra bu

serüvenin olumsuz sonuçlanması, sürecin bir devamlılık taşıdığı ve sonucunda aynı olduğu “gömüldüler, gömülüyorlar, gömülecekler...” dizelerinde işlenmektedir. Şiirin kasvetli ve aslında negatif anlatımının yanında hala olumlu gözüken göçmen topluluk içlerindeki umudu, “o kaldı karanlıkta/ o yapamaz güneşsiz” dizelerinde umutsuz durumlarda umudun aranması ve umuda doğru gidilmesini teşvik eder nitelikte göstermektedir. Göçmenlerin düşlerine değinilmesi de umut kavramının şiirdeki anlamını güçlendirmektedir. Göçmenlerin ağızından güneş kelimesinin düşmemesi de umut kavramına olan bağlılıkları hatta muhtaçlıklarını göstermektedir. Bunun yanında güneşin göçmenlerin dişlerinde olduğu ve dişler üç kere yinelenmiştir. Bunun nedeni göçmenlerin dişlerini çok görmediğimiz çünkü çok gülmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Şiirlerdeki umut olgusu bireyin yaşamaya tutunmasını güçlendirmektedir. Çaresiz koşullara rağmen beraberlik kavramı beraberinde umut etmeyi ve destek olmayı getirmektedir. Bu doğrultuda da bireyler içinde buldukları zor koşullara rağmen mutlu olacaklarına dair inançlarını koruyabilmektedirler.

2.1.2. Yaşam Mücadelesi

Yaşam mücadelesi, biriken olumlu duyguların kişilerde savaşmaya ve daha iyi günler için çabalamaya olan inancı güçlendirmesi durumudur. Aile içindeki olumlu duyguların desteklediği yaşam mücadelesi kavramı bireylerin yaşama tutunmasını güçlendirmektedir. Şiirlerde olumlu duyguların beslediği bir diğer tema ise yaşam mücadelesidir. Figürlerin içinde büyüyen umut duygusu ve zorluklarla savaşma düşüncesi hayata tutunmalarında önemli rol oynamıştır. Yaşam mücadelesinde önemli rol oynayan en önemli kavram da önceki bölümde üstünde durulan umuttur. Bireyler

içlerinde buldukları koşulları adapte olmayı öğrenmiş ve koşullara katlanmaya devam etmek için yarınları kendilerine hedef belirlemişlerdir.

Umut etme kavramını yorumlarken Haydar Ergülen' in Sen Güneş Kokuyorsun daha adlı yapıtındaki *Sabah Eskimişliğin* şiiri aynı zamanda mücadele etme kavramını da vurgulamaktadır. Tekrarların "eskimiş kışlar" ifadesi geçmiş senelerin de bu zorluklarla geçtiğini ve geride kaldığını okucuya sunmaktadır. Eskimiş kışlar ifadesinden sonra bu kışın kısa süreceği bilgisi ise bu mücadele yolunda küçük mutluluklar yaşandığının da göstergesidir. "kış bulutları zalim savaşçılar gibi hazırlanır

"bu yaz gittiğimiz denizler" de erken kapanmıştır

bir çocuk ağzını sıkı sıkıya kapatır ruhuyla bağırir:

"Okul şarkılarını getirin, çocukların ilk saçlarını,

Kedileri, yoluk köpekleri."”(Ergülen, 62)

Kış bulutlarının zalim savaşçılar olarak betimlenmesi şiirdeki mücadelecî anlatımı güçlendirmektedir. Şiir kişileri kış bulutlarını ve kışa önlerinde atlatmaları gereken birer zorluk olarak değerlendirmektedirler. Çocuğun isteklerini ruhuyla bağırirarak sıralaması ise bu duruma nasıl isyan ettiğini ama ilerleyen dizelerde görüldüğü üzere bu döngüde mutluluğa aramaktan yılmayacağını altını çizmektedir. Şiir bütünlüğüne bakıldığında yoksulluğun erkek figürün yokluğundan kaynaklı olduğundan bahsedilmektedir. Ne kadar şiirde mücadele etmek ve umut etmek kavramları ön plana çıksa da aynı zamanda bu durumun bir döngü içerisinde kendini tekrarladığı önceki kışlara atıfta bulunmasında kendisini göstermektedir. Yani aslında bu yaşam mücadelesinin bir şey değiştirmeyeceği ama bireyin yaşam algısına pozitif bir bakış kattığı söylenebilmektedir.

Mücadele etme kavramının olumsuzluklar arasından sıyrılıp kendini gösterdiği bir başka şiir ise *Yaz Geldi* şiiridir. Bu şiir biri erkek biri kız olmak üzere iki çocuğun hayatlarından detaylara değinmektedir. Şiirin son dizelerine kadar çocukların ölüm, evden kaçmak, gurbetlik gibi çok konuşmadığı hatta fazla bilgi sahibi olmadığı konuları dile getirdikleri gözlemlenmektedir. Son dizelerde yer alan bayram olgusu da çocuk olma ve dertlerden sıyrılma isteklerini okuyucuya sunmaktadır.

“Bayram yerine oyuncaklar kurulacak

“geceler oluncaya kadar eğlencekler” ama

“o zaman kadar kaç bayram geçer?””(Ergülen, 80)

Dizelerinde geleceğe karşı negatif bir bakış açısı olduğu söylenebilmektedir. Bunun birincil nedeni isteklere ve çocuk olmaya ulaşmanın uzun bir süreç olması ve ulaşılabileceğinin bir teminatı olmamasıdır. İstenilenin çocuk olabilmek, eğlenebilmek, oyuncakları görebilmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda son dizedeki zaman kavramının aslında ironik bir şekilde o zamana kadar çocuk olamama ihtimalini anlattığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Şiirde bu sürecin sonucunun olumlu olacağına karşın bir kesinlik olmasa da mücadele etmekten ve karşı koymaktan başka bir çözüm olmadığı gözlemlenebilmektedir.

Mücadele etme kavramının en güçlü şekilde gözlemlendiği şiir *Parasız Yatılı* denilebilir. Bu şiirin diğerlerinden en önemli farkı zorluklarla mücadele etmeyi ve yaşama sıkı sıkıya tutunmayı normalleştirilmesi ve diğer şiirlere kıyasla daha pozitif şekilde işlenmesidir. Şiir, babasız bir kızın annesinin evde olmaması nedeniyle çeşitli sorumluluklar üstlenerek küçük kız statüsünden çıkmasını anlatmaktadır.

“hayatın uzunluğunu öğrenmiştir

baba yokluğuyla

gecenin uzunluğunu da

annesinden öğrenir” (Ergülen, 78)

Dizelerinde gözlemlenen öğrenme eylemi çocuğun yaşam mücadelesi ve büyümesine ithafen dile getirilmiştir. Şair burada çocuğun büyüdüğünü ve küçük yaşta kendi kendine yetme konusunda gelişmek zorunda kaldığını vurgulamıştır. Şiirde, parasız yatılı imtihanlarının çocuklarının erken geldiğini dile getiren şairin buradaki amacı bu çocukların tek şansının bu okullar olduğundan sorumluluk duygularının oldukça gelişmiş olduğu okuyucuya aktarılmaktadır. Çocukların tek şanslarının bu okul olduğunu bilmeleri ise onların hayat mücadelesi konusunda bilinçli olduğunun bir başka göstergesidir. Son dizelerde bahsedilen her zaman yoksul olma, çocuk olamama halleri bu çocukların küçük yaşta bir çocuğun normalde karşılaşmaması gereken sorunlarla baş etmeyi öğrendiğini göstermekte ve onların erken yaşta büyüme haline atıfta bulunmaktadır.

Şiirlerdeki yaşam mücadelesi, bireylerin yaşama tutunurken karşılaştıkları zorlukları atlatmalarına yardımcı olmaktadır. Sorumluluk duygusunu ön plana çıkaran bu kavram, bireylerin zorluklar karşısında uyum sağlamaları gerektiğini de anlatmaktadır. Olumlu kavramlara bir bütün olarak bakıldığında ise, bireyler olumsuz koşulların içine doğarsa ya da sonradan bu durumlar içine düşseler de olumlu ortamlarda olumsuz koşullardan daha az etkilenecek hayata bakmaktadırlar. Olumlu bir ailenin içinde beraber olma, sorumluluk alma, kabullenme ve savaşıma duyguları gelişen bireyler umut etmekte ve mücadele etmeye devam etmektedirler.

2.2. AİLE İÇİ İLİŞKİLERİN BİREYİN YAŞAM ALGISINA OLUMSUZ ETKİLERİ

Aile içi ilişkiler bireyin yaşam algısını olumlu etkileyebildiği gibi olumsuz da etkileyebilmektedir. Bireyin içinde bulunduğu durum olumlu ya da olumsuz olması fark etmeksizin etrafındaki çevre ve aile olumlu şekilde kendisini etkilemediği sürece o da yaşamaya karşı olumlu olamamaktadır. Haydar Ergülen' in Sen Güneş Kokuyorsun Daha adlı yapıtındaki olumsuz ruh halleri başlıca mutsuzluk, yılmışlık ve yalnızlıktır.

Dertlerin ve sıkıntıların ön planda olduğu şiirlerdeki olumsuz ortamda kişiler kendilerini ne kadar geliştirip pozitif kalmak için küçük sevinçler ve zaferler bulsalar da çoğu kısır döngünün varlığını kabullenmiş durumdadır. Bazı şiirlerde pişmanlıklar ve yakarışlar da bulunmaktadır.

2.2.1 Mutsuzluk

Münip Bey' in Günlüğü şiiri mutsuzluk temasını kötülük kavramından faydalanarak işlemektedir. Mutsuzluk ve memnuniyetsizliğin baskın olduğu şiirde içinde bulunan durum eleştirilmektedir. Daha iyi günlerin ya da daha iyi nisanların geleceğine dair hayal kurulsa da kötülüğün edebiyatta, şiirde ruhu sarması durumları değişimin kalıcı olduğuna dair sinyal vermektedir. Bir yandan şüpheli ve sorgulayıcı yaklaşım sergileyen şiir kişisi bu ortamda olumsuz kesin yargılardan kaçınmaya çalışmakta çünkü bu durumu acınası şekilde değiştirmek istemektedir. "*Nisan' da her şey mümkün olsa/ hatta Nisan bile, iyilik bile, saadet bile...*" (Ergülen, 66) Şair son dizelerinde geleceğe dair ümit ve umutlarından bahsetmiştir ama bunların uzak olduğunu "bile" kavramıyla belirtmiştir. Kendisi eski nisanların ve zamanların geçmişinde kaldığının bilincindedir ve bundan memnun değildir.

Aile yapılanmasından bahsedilmemesi bireyin hayatındaki ailenin silik olabileceğine yorulabilmektedir. Geçmişe duyduğu ağır özlem kendi içerisinde mutsuzluk ruh haline ve özleme sebebiyet vermektedir.

Bireyin iç dünyasındaki mutsuzluk duygusu hakimiyeti kendini *Taşralı* şiirinde de belli etmektedir. Taşradan İstanbul' a yerleşen bireyin eski uzama olan özlemini işleyen şiirde birey İstanbul' a ait olamadığını, taşradaki saflık iyiliği bulamadığını dile getirir. Her şeyin planlı ve keskin çizgilerle belirlenmiş olduğu büyük şehirlerde taşranın sıcaklığını ve belirsizliğini bulamayan şiir kişisi taşraya bağlılığını taşrayı İstanbul ile karşılaştırarak göstermiştir. Bu anlatımı taşrayı uzun bir ikindiye benzeterek betimlemiştir:

“Taşradan her geliş vakitsizdir

Taşranın günü yoktur, günler İstanbul' undur

Tıpkı takvimler ve saatler gibi

Taşra yalnızca uzun bir ikindir”(Ergülen, 67)

“ben de okumuştum bir suyun kıyısında

bir evin kıyısında, bir iyiliğin kıyısında,” (Ergülen, 68)

Dizelerinde okuduğu Dostoyevski ve Istrati kitaplarını su, ev ve iyilik kıyılarında okuduğunu dile getirmiştir. Suyun saflığı, ev kelimesinin ait olmak ve sıcaklık kavramlarını ve iyiliğin de İstanbul' da bulduklarının zıttını temsil ettiği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle iyilik kavramını yineleyen şiir kişisi, taşraya duyduğu özlemi özlediği duygular ve olgular üzerinden yansıtmıştır. Taşrayı hatırladığı ve andığı zaman ağladığını ve geriye

dönemediğini anlatmış, eski hayata karşı özleminden gelen derin bir mutsuzluk ve hoşnutsuzluk duygularını barındırmıştır. Şiir boyunca süregelen hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik, eleştirel bakış açısı şiir kişinin içinde bulunduğu mutsuz ruh hali ile gün yüzüne çıkarmaktadır. Şiir kişisi şiirde kendi dışında bir figürden bahsetmemiştir. Evden uzak olmak ve yabancı bir uzamda yalnız olmak kendisinde derin bir üzüntü oluşturmaktadır.

Yapıtta diğer şiirlerin aksine *Su Ustası Miraç* adlı şiir çoğunlukla bir annenin pişmanlığı üzerine kaleme alınmıştır. Annenin şiir kişisi olduğu *Su Ustası Miraç*' ta oğlu devletin eline düşen annenin kendini suçlayışı gözlemlenir. Bir annenin çocuğundan uzak kaldıktan sonra yaşadığı derin üzüntü şiir boyunca işlenmiştir. Şiirdeki en derin pişmanlık ve öz eleştiriye gösteren kalıp "ana olamamışım" sözcük grubudur. Oğlunu öven ve pişmanlığı dile getiren anne, dualara başvurmaktadır. Oğlunun kurtuluşu için umut etmesine karşın aynı zamanda derin bir umutsuzluk içerisinde olan annenin özlem duygusu şiirin bütününe yansıtılmıştır. Anne, şiir boyunca oğlunu aklamakta ve yüceltmekte olduğundan annenin üzüntü ve pişmanlığının oğlunun eylemlerinin ağırlığından üstün tutulduğu şeklinde yorum yapılabilmektedir. Kendini suçlamanın ön planda olduğu bu şiirde, anne kişinin oğluna çok yakın olamadığı ve bu aile içi problemin de bireysel üzüntü ve suçlama ruh hallerine sebep verdiği söylenebilmektedir.

Mutsuzluk kavramı özlem, hoşnutsuzluk veya pişmanlık kavramlarıyla beraber aktarılmaktadır. Aile kavramının eksik ya da silik olduğu şiirlerde bireylerin kendilerini olumsuz ruh hallerinde buldukları söylenebilmektedir.

2.2.2.Yılmışlık

Şiir kişilerinde çeşitli olumsuzluklardan ötürü doğan ruh halleri onlarda bıkkınlık ve yılmışlık duygularını doğurmaktadır. Bir ölçüde ümitsizlik olarak da gösterilen bu duygu çabalamaktan yorulmak ya da ağır duyguların altında savaşmayı bırakmak olarak da nitelendirilebilmektedir. *Özgürlük Atları* ve *Sabah Eskimişliğin* şiirlerinde daha çok gözlemlenebilen bu duygu ayrıca *Münip Bey' in Günlüğü'* nde günümüzdeki Nisanlara karşı ya da *Parasız Yatılı'* da hep yoksul olmaktan bıkkınlık olarak da aktarılmaktadır.

Yılmışlık ya da bıkkınlık duygusu daha çok tatmin olamamanın sebep olduğu duygulardır. Alışılmış düzeninin isteği karşılayamaması ya da hedefe ulaşamaması durumlarında arşa çıkan bu duygu şiirlerin bütünlüğünde hissedilmekte olsa da *Sabah Eskimişliğin* ve *Özgürlük Atları* şiirlerinde yılmışlık teması üzerinden bir anlatım söz konusudur.

Sabah Eskimişliğin şiirinde en çok göze batan durum içinde bulunduğu ortamın ve olayların kendilerini sürekli tekrar etmesidir. Yoksulluklar ve zorluklarla mücadelenin bir kısır döngüye dönüştüğü bu ortamda eskimiş ve gelecek kışların zorluğu ve olacakları bilmenin ağırlığı şiir kişilerinde bir bıkkınlık hissi oluşturmuştur. Anlatımda geniş zaman eklerinin kullanılması da bu süreklilik ve döngü durumuna atıfta bulunmaktadır. Babalara şehrin tüm pazartesilerinin kapalı olma durumu ve bunun diğer günleri ve mevsimleri de kapsayışı baba figürün yoksunluğuna dikkat çekmektedir. Pazartesinin iş günlerinin başı olarak gelmesi de maddi açıdan erkek desteğinin olmadığını ve olmayacağını vurgulamaktadır. Çocuk figürün bağırması ise bu durumda bıkkınlığın dışa vurumu olarak gözlemlenebilmektedir. "Mutluluğun yarısı baştan kayıptır," ifadesi maddesel ve manevi mutluluğa atıfta bulunurken yoksullar için söylenen bu dize maddesel mutluluğun baştan

olmadığı, yoksulların kaderinde hayat boyu aranacak olanın manevi mutluluk duygusu olduğunu aktarmaktadır. Yapıtta “diye” kelimesinin tekrarı ise bir kez daha bu kısır döngüyü okuyucunun önüne sunmaktadır. Aile içindeki maddi dengesizlik ve erkek figürünün olmayışının sebep olduğu düzensizlik beraberinde zorluklara göğüs germelerle dolu bir sürecin ayağı olmuştur. Bu süreç kendini her gün, mevsim ve yıl tekrarlamaktadır. İçinde bulunan bu kısır döngü ise kişilere yılmışlık duygusunu hissettirmekte ancak pes etmelerine de izin vermemektedir.

İçinde bulunulan durumdan sıkılmanın hissedildiği bir diğer şiir ise *Özgürlük Atları*'dır. Şiir, çocuk figürünün içinde bulunduğu ortamdan sıyrılıp özgür olmayı istemesini konu edinmektedir ve içinde bulunduğu koşullar altında kendini nasıl daralmış, bunalmış ve bıkmış hissettiğini yansıtmaktadır. Şiirde geçen tanrı umut etmeyi ve hayallere sahip olmayı simgelemektedir diyebiliriz. Tanrı'dan bahsederken geçmiş zaman kipi kullanılması ve ardından “*o zamanlar Tanrı vardı, / onunla aramıza dünya girmemişti*” (Ergülen, 64) dizelerinde umudun yitirilmesi ve düzeni kabulleniş gösterilmektedir. Şiirin devamında Tanrı figürü birkaç kere daha kullanılırken bu sefer ölüm olgusuyla bağdaştırılmaktadır. Hem Tanrı'nın olmayışı hem de Tanrı'dan beklenenin umut, iyi günler ve yaşamak yerine ölüm oluşu şiir kişinin içinde bulunduğu ümitsiz ruh hallerini ve pes edip durumu kabullenişini yansıtmaktadır. Şiirde anne figürüne yer verilmemesi ve baba figürünün de üvey olması ise aile düzeninin alışılmış olmadığını ve şiir kişinin kendini yalnız hissettiğini işlemektedir. Şiirdeki okula gitmeyen çocuk figürü de aile düzeninde sıkıntılar olduğunu destekler niteliktedir. Özgürlükten bahseden şiir kişisi ne kadar farklı koşulları istese de buna ulaşmaktan çok uzak olduğunun bilincindedir. Ayrıca şiirde geçen atları tanıması detayı, atları merak etmesi, onları sevmesi okula gitmediği

halde ilgi duyduğu ve öğrenmeyi istediği alanda adım atmaya yönelmesi şiir kişinin içinde bulunduğu durumla barışık olmadığına başka bir kanıtı niteliğindedir. Son dizelerde üvey babası için söylediği “Sizden üşüdüm...” cümlesi ise aile içi bir huzur ortamı olmadığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Tüm bunların sonucunda şiir kişinin kendini oldukça yalnız ve kapana kısılmış olduğu söylenebilmektedir. Dış koşullar, ailesel faktörler ve yaşam standartları dolayısıyla iç dünyasında da yabancılaşan, ümit ve umut duygularından git gide uzaklaşan bireyin beklentilerini ve isteklerini yitirdiği yönünde çıkarım yapılabilmektedir.

Olumlu duygular başlığı altında olan yaşam mücadelesi etmenin zıttı olan yılmışlık durumunda, içinde bulunulan durumun artık dayanabilecek seviyede olmadığı anlatılmaktadır. Yaşam mücadelesini besleyen umut kavramı olmadığından bireyler bıkkın ve yılmış hissetmektedirler.

2.2.3 Yalnızlık

Haydar Ergülen’ in Sen Güneş Kokuyorsun Daha adlı yapıtında kişilerdeki sıkıntıları en çok besleyen duygulardan biri de yalnızlıktır. Yalnız duygusu kişilerin içindeki biriken yabancılaşma ve bıkkınlık duygularını tetiklemekte ve derin bir üzüntüye sebep olmaktadır. Bu durumlarda yaşayan kendilerini içinde buldukları ortama ait hissedemeyen bireyler ait hissettikleri mekan ve zamanlara karşı özlem duymakta ve hüzünlenmektedirler.

Yalnızlaşan bireylerin kendilerini ya da etraflarındakileri ötekileştirdiklerini de söylemek mümkündür. Bu bireyler mutluluk olarak tanımladıkları düzeye ulaşmak için eski yaşamlarını ya da daha iyi yaşamları düşünürler ancak eski yaşamları ya da

istedikleri yaşamların onlara sağladıkları konfor ve ruh halleri hakkında nasıl hissettikleri şiirlerde verilmemektedir.

İskele Parklarında şiiri yalnızlık başlığı altında bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Şiirdeki anne ve kız yürüyüşünde “bir” kelimesi yinelenerek ve babanın yokluğunun üzerinde durularaj yalnızlık teması işlenmiştir. Aynı zamanda “el ele” kavramı ikisinin birbirine destek olması ve zorluklara beraber mücadele ettiklerinin üstünde durmaktadır. Ne kadar beraber olsalar da birbirlerinden başka kimselerinin olmaması ve şiirdeki park uzamında başka bir insan betimlemesi ya da ayrıntısına yer verilmemesi tek başlarına olduklarını vurgulamaktadır. Şiirdeki yoksulluğun beraber olmalarına rağmen azalmaması ise anne ve kızın birbirlerine yetmekte zorluk çektiklerine gönderme yapmaktadır. İlk dörtlükte belirtildiği şekilde annenin otuz kızının ise yedi yaşında olması ne kadar beraber olsalar da ihtiyaçlarının farklılığına ve aslında ikilinin de ne kadar farklı olduklarına dikkat çekmektedir. Şiirin bitiminde ikilinin paylaştığı yalnızlığın ikisi için de ortak nokta olan yoksulluğa yol açtığını söylemek mümkün hale gelmektedir.

Yapıttaki başka bir şiir olan *Haraç*'ta yalnızlık teması bir seçilmiş gibi anlatılmıştır. Şiir, Servet Hanım'ın boşa harcanan, kendisine yabancılaştığı ruh halini incelemektedir. Servet Hanım'ın geldiği Erzincan'dan “deli saraylı”ya kadar olan dönüşümü, kendisi ve çevresine karşı başkalaştığının ve aslında bir yere ait olamadığının kanıtı niteliğindedir. Eşi Fatin Bey' sessiz film olarak tanıtan şiirde ikisini ve ilişkilerini şair, silik ve kendisini bilmeyen ve bulamayan bir çift olarak tanımlamıştır. Şiirin son dizesi olan “*ama anası nerde, Servet nerde, kendisi nerde?*” (Ergülen, 82) Servet Hanım'ın ne kadar yalnız olduğunu göstermektedir. Aslında bakıldığında geçmişini ve olduğu yeri hayatına düzgün yerleştiremeyen Servet Hanım'ın bir yere ait olamama duygusu gözlemlenmektedir. Aile

ilişkilerindeki kopukluktan bahsedildiği göz önünde bulundurulduğunda Servet Hanım etrafındakilere de kendisine de yakın hissedememekte ve ait olamadığı bilmediği bir döngüde kaybolmuş durumda bulunmaktadır. Şiirde işlenen yalnızlık ve yabancılaşmak kavramları Servet Hanım karakteri üzerinden geçmişe, kendine ve aile içi ilişkilere dayandırılmaktadır. “dünyada kaybolmuşlardan yani, hayatın unuttuklarından”(Ergülen, 82) dizelerinde Servet Hanım’ in tek başına oluşunun ve ait olamayışının üstünde durulmuştur.

“Füruzan’ in Haraç öyküsündeki Servet

hanımı hatırladım birdenbire, Füruzan daha

küçük o zamanlar, Edip Cansever’ le Orhan Kemal

sanki öyküyü okuyorlar birlikte ve onların da

Gözleri doluyor gibi, Servet hepsinin Servet’i” (Ergülen,82)

Dizelerinde Edip Cansever ve Orhan Kemal’ in birlikte okuduklarının vurgulanması ve Servet’i okumalarının özellikle Servet’ in yalnız olduğuna dikkat çekmek amacıyla belirtildiği söylenebilmektedir. Servet’ in herkesin Servet’ i olması da yalnızlık duygusunun herkesin içerisinde olabileceğini vurgulamaktadır.

Bazı şiirlerde geçmişini unutmak ya da geçmişe özlem duymak söz konusuysen Pişano Çalabilmek şiirinde geçmişinden kopmamak söz konusudur. Yeni hayata alışmamak ve her zaman bu hayata yabancı kalmak şiir kişisi üzerinden gözlemlenmektedir. Şiir kişisi, pişano eğitimi almasından anlaşılacağı üzere konaktan daha kötü olanaklara geçiş yapmıştır. Şiir kişisinin kendini yeni hayat düzenine

alıştıramaması da piyano üzerinden anlatılmıştır. Piyanoyu varsıllıkla bağdaştıran, “Piyanonun sığdığı konaklara/ şimdi inceliğin sesi sığmaz”(Ergülen, 69) dizelerinde eski standartlara bağlılık söz konusudur. Kendisini yeni uzama ve koşullara adapte edemeyen şiir kişisi de eski hatıralarına tutunmaya çalışmaktadır. Piyano sesinin “koyu” ve “karanlık” kelimelerinin içine düşmesinden bahsedildiğinde ise artık bu sesi paylaşacak ya da yeni koşullar altında bu zevki paylaşacak insanların etrafında olmadığına ve artık bu zevkin de yeni hayat düzeninde bir yeri olmadığına dikkat çekilmektedir. şiir kişisi alışmış olduğu düzeni ve özlediği koşulları yeni uzamda bulamadığından derin bir yalnızlık, zlem ve yabancı olma ruh halleri içerisinde gidip gelmektedir.

Bireylerin kendilerine yardımcı ve destek olacak ailelere ve ortamlara sahip olmamaları onlarda yalnızlık duygusunu oluşturmaktadır. Kendilerini yabancı hisseden bireyler ise yaşama karşı olumlu bakış açılarını kaybetmektedirler. Bütün olarak bakıldığında yapıttaki olumsuz duyguların kaynağı olumsuz koşullar değildir. Olumsuz duygular bireylerin içlerinde bulunduğu olumsuz ortam ve ailelerin kendilerine umut etme, mücadeleci yaklaşma ve sorumluluk alma gibi duyguları verememelerinden kaynaklanmaktadır.

3. SONUÇ

Haydar Ergülen’ in Sen Güneş Kokuyorsun Daha adlı yapıtının Parasız Yatılı bölümünü oluşturan şiirlerin bütününde bireyler aile yapılanmalarının ve aile içi ilişkilerinin sonucunda çeşitli olumlu ve olumsuz etkiler altında kalmış bulunmaktadır. şiirlerin bazılarında bu etkiler kendilerini umut etme ve mücadeleci yaklaşımla belli ederken diğerlerinde ise mutsuzluk, yılmışlık ve yalnızlık kavramları

üzerinden belli etmektedirler. Şiirlerde incelenen bu duygularının kaynakları doğrudan ailelere ya da bireylerin eski ait oldukları uzam ve aile ortamına bağlıdır.

Şiirlerde işlenen olumlu duyguların aslında olumsuz koşullardan doğduğu gözlemlenmektedir. Şiir kişileri içlerinde buldukları durumların her zaman farkındadırlar ancak ümit etmeyi de mücadele etmeye devam edebilmek adına önemli görmektedirler. Aynı zamanda içinde buldukları durumdan memnuniyetsiz olan şiir kişilerinin beraber sıkıntıların üstesinden gelebileceklerine, umut ettiklerinde daha farklı bir sonuca varabileceklerine ve yarınlarında da pes etmemeleri gerektiğine dair inançları bulunmaktadır. Diğer yandan mücadele etmeleri için içlerinde buldukları koşulları tamamen kabullenmeleri ve bunlara uygun çözümler ve sorumluluklar geliştirmeleri gerektiğinin farkındadırlar. Hayat koşullarına göre düzen oluşturan şiir kişileri içlerinde bulunduğu kısır döngüden kurtulmasalar dahi kurtulma ihtimalinin varlığına dayanarak mücadeleye devam etmektedirler. Olumlu ruh hallerinin en önemli kaynağı ise kendilerine destek olacak bireylerle ya da kişileri anlayabilecek durumda olan bireylerle beraber bir mücadele içerisinde olunmasıdır. Bu durumda aile ilişkileri de ön plana çıkmaktadır. Şair içinde bulunan olumlu ruh hallerini güneş, umut kavramlarını kullanarak anlatmaktadır. Haydar Ergülen kişilerin yaşama olan tutumları doğrudan vermek yerine bunu seçtiği sözcükler üzerinden anlatmaktadır.

Bir diğer yandan şiirlerin bazılarında olumsuz koşullar olumsuz etkileri sunmaktadır. Bireylerin yaşadıkları sıkıntıların temeli içinde buldukları koşullara karşı isyanlarıdır. Bazıları eski hayatlarını özlem duyarken diğer kişiler ise içlerinde buldukları ya da içine doğdukları koşulları kabullenmekte zorluk çekmektedirler. Her iki koşulda da eski ya da yeni bir hayata karşı duyulan istek ve özlem bu bireyleri

yalnız hissetme, kendine veya çevresine yabancılaşma, mutsuzluk ve yılmış ruh hallerine bindirmektedir. Bireylerin asla kendilerini tamamlayamaması ya da ortama adapte olma çabalarında başarısız olmaları içlerindeki bu duyguyu güçlendirmekte ve onları daha negatif ruh halleri içerisinde bırakmaktadır. Negatif ruh halleri içerisinde bulunan bireyleri yalnızlık faktörü derinden etkilemektedir. Kendilerini buldukları ortam ve uzama ait hissedemeyen bireyler güçsüz aile bağları ve yabancı oldukları bir ortamla çevrelenmişlerdir.

Şiirlerden yola çıkarak olumlu aile yapılarının ve aile içi ilişkilerinin bireylerin iç dünyalarını pozitif etkilediği gözlemlenmektedir. Koşullar ve standartlar olumlu ya da olumsuz olsa da sağlıklı ortam oluşturabilen bireyler olumlu koşullar oluşturabilmekteyken yalnız hisseden ve zayıf bağları olan bireyler ise koşullar olumlu ya da olumsuz olduğunda da iç dünyalarında negatif duygulardan kurtulamamaktadırlar. Bu durumda da bireylerin iç dünyaları üzerinde kendilerine en yakın yapılanma olan ailenin oynadığı rol gözlemlenebilmektedir.

4. KAYNAKÇA

Ergülen,H. (2017). *Sen Güneş Kokuyorsun Daha* (4. Baskı). İstanbul: Kırmızıkedici Yayınları

Füruzan. (1996) *Parasız Yatılı* (45. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Badanka,Ceyda. (20.12.2019). Haydar Ergülen'in Şiirinde Bedenin Sığınağa Dönüşmesi. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*. (Sayı 4): 329-342.

Günay, Gülay. Bener, Özgün. (2011). *Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri*.

Asiltürk, B. (19 Mart 2018 Pazartesi, 16:08). Haydar Ergülen'den 'Sen Güneş Kokuyorsun Daha!'. *Cumhuriyet*.

ELMAS, N. (Ed.). (2017). *Kadın ve Aile Hayatı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.